
Rychlým odstátněním bank lze snížit nebezpečí korupce, tvrdí makléř FNM

20.5.1996 Hospodářské noviny str. 11 Finance

[*] Strategické společnosti představují skoro 200 miliard korun

V létě loňského roku oznámila vláda, že stát bude snižovat své podíly ve strategických společnostech. Hovořilo se v prvé řadě o privatizaci bank, ale poslední rozhodnutí vlády o neúčasti Fondu národního majetku (FNM) na programu emise GDR ČS neindikuje zatím praktické kroky oznámeného postupu. Fond dále drží v portfoliu 950 titulů v celkové tržní hodnotě (TH) 210 miliard korun. Nad otázkou, proč došlo ke zpomalení privatizace, se zamýšlí makléř FNM **Libor Michálek**.

"U 50 strategických společností v nominální hodnotě (NH) 170 miliard a TH 190 miliard Kč není o privatizaci skutečně rozhodnuto, protože jde o složitou ekonomickou i sociální problematiku. Je tedy pochopitelné, že to není pro vládu vhodné řešit v předvolebním období.

Ze zbývajících 900 titulů v TH 20 miliard Kč nabízíme zatím na kapitálovém trhu majetek za jednu miliardu, neboť u zbývajících majetku je privatizace rozhodnutím ministerstva privatizace dočasně pozastavena. To není dobré, neboť v důsledku končící "třetí" vlny privatizace zůstanou stovky titulů neprodejně za "rozumnou cenu".

Proč se zastavil i prodej nestrategických společností?

Zakladatelská ministerstva, případně vláda, mají možnost vyjedřovat se k privatizaci i nestrategických společností. Jejich stanoviska však FNM dosud nemá a asi již nemá smysl zkoumat, byl-li v tom "úřednický šiml" nebo něčí zájem. Jisté však je, že se mnoho lidí snažilo odložit nabídku akcií z majetku FNM. Argumentovali, že právě u jejich podniku je nutné zajistit, aby zůstal v českých rukou, mysleli však tím ruce své. Nelíbilo se jim, že akcie z FNM získává ten, kdo nabídne nejvyšší cenu. Potřebovali proto získat čas pro skoupení kontrolního balíku od ostatních fondů či drobných akcionářů a eliminovat tak riziko, že je předběhne konkurence.

Můžete uvést tituly, které podle vás zůstanou neprodejně?

Jde například o akcie společnosti Spolana, a. s. (34 procent), Sellier and Bellot, a. s. (14 procent), Hotel Forum, a. s. (28 procent), a ztráty představují u každé z nich přes 100 miliónů korun. Smutné je, že u Hotelu Forum máme akcie neprodejně díky aktivitě Restitučního IF, a. s. Ten skoupil pro firmu TOP SPIRIT (akcionářem je zde i Investiční a Poštovní banka) podíl 47 procent za velmi vysokou cenu a nakonec si nechal většinu akcií na svém účtu. Došlo tak k porušení zákona o investičních společnostech a fondech, což však není hlavní pointou. Tou bylo až sepsání smlouvy mezi První investiční a. s. (tj. správce RIF a dceřiná společnost **IPB**) a uvedenou firmou o výkonu akcionářských práv v Hotelu Forum, a. s. Poté následovalo odvolání zástupce FNM z dozorčí rady. To je jeden z příkladů, jak lze na úkor státu a restituentů přijít k majetku za jednu miliardu korun. Odbor dozoru nad kapitálovým trhem MF ČR by neměl být tolerantní.

Vždyť FNM je akcionářem RIF i **IPB**. Proč nezasáhne?

Pravomoci FNM jsou značně omezené, a to je hlavní příčinou znehodnocování majetku. Například o výkonu akcionářských práv v bankách rozhoduje bankovní čtyřka, kde jediným zástupcem FNM je předseda R. Češka (ODA). A je-li přístup ODS, kterou v bankovní čtyřce zastupuje ministr financí I. Kočárník, k privatizaci bankovníctví a k restituentům obecně vlažný, těžko lze různé kroky očekávat. Toho samozřejmě využívají finanční skupiny spojené s managementy bank. Poskytují se úvěry na nákupy akcií vlastní banky nebo se poskytují úvěry subjektům, kde je předem jasné, že k jejich splácení nedojde. Podíl klasifikovaných, neboli potenciálně nenávratných úvěrů, je tak v našem bankovníctví stále v průměru 38 procent.

Čím si vysvětlujete toleranci Ministerstva financí a vlažný přístup ODS k privatizaci bank, když je takováto situace?

Pro většinu lidí jsou peníze zpravidla vždy až na prvním místě a faktem je, že IPB je věřitelem ODS, ale nechci o důvodech tolerance a vlažnosti spekulovat. Zaráží mě pouze výrok premiéra v souvislosti s privatizací bank, že "není ani nutné spěchat" v situaci, kdy skupina spojená s managementem IPB oznámila kontrolu více než 30 procent akcií IPB v hodnotě 3,5 miliardy korun. Pominu-li otázku, odkud se vzaly zdroje k nákupu, je zde velké nebezpečí, že při zpomalení procesu privatizace bank dojde k neprodejnosti podílu FNM i v IPB (tj. 29 procent za 3,5 miliardy korun). Zdá se, že příslušné managementy bank si berou podle svých potřeb. Vliv státu se proto musí snížit, a to nejen v bankách. Jedině tak lze zúžit prostor pro korupci a spekulace ohledně financování politických stran.

Jak by měla privatizace bank probíhat? Domácí investoři nemají dostatek finančních zdrojů k nákupu a u zahraničních je vyžadováno povolení ČNB.

Cesta do EU spočívá mimo jiné i v odstraňování bariér pro pohyb pracovních sil a kapitálu. Není možné u veřejnosti pěstovat fobii ze zahraničního kapitálu, neboť ta nahrává lidem, které by konkurence asi nenechala na jejich postech. A přiznejme si, že český subjekt někdy dokáže společnost vysát mnohem lépe než zahraniční. Ekoagrobanka toho byla příkladem. Opodstatněné samozřejmě mohou být obavy před různými skupinami, které by si chtěly v ČR udělat prádelnu špinavých peněz. V privatizaci se tedy musí použít určité obranné mechanismy, ale hlavně se nesmí zůstat stát a přešlapovat na místě.

Jak tedy snížit uvedené riziko?

S privatizací lze začít např. vložením akcií bank (ale třeba i jiných strategických podniků, kde je vhodné, aby společnost neovlád majoritní vlastník) do majetku již existujících penzijních fondů založených hlavně průmyslovými podniky. Předmětem vkladu by byly např. podíly 20 až 30 procent akcií vybraných společností.

Je nutné si uvědomit, že pro ekonomiku jsou stěžejní nejen banky, ale hlavně podniky a vzhledem k jejich klientskému vztahu k bankám by jistě uvítaly možnost kontroly jejich obchodní politiky. Konečně by se také začal měnit vztah banka - klient, neboť banky by už nemohly vystupovat jen z pozice síly, tj. věřitele a mnohdy i vlastníka. Na své by si přišli i připojištěnci (dříve také dikové) a konečně by z privatizace něco měli. Zatímco akcie z I. a II. vlny většina občanů prodala za podhodnocené ceny a prostředky použila pro okamžitou osobní spotřebu, nyní by se příspěvek státu projevil občanům rovnoměrně ve stáří. Odložení osobní spotřeby by mělo i příznivé makroekonomické důsledky.

Domnívám se, že navrhovaný model nabízí i podstatně lepší variantu k přelití majetku z držení fondu, než navrhuje např. ČSSD nebo dřívější šéf YSE fondů pan Suchánek (ODS). Ti sice také nechtějí, aby výnosy z privatizace skončily v rezervních fondech bank nebo ve státním rozpočtu, ale mají představu o vložení majetku FNM do státem kontrolovaných sociálních fondů typu RIF, a. s. To by se však mohlo stát živnou půdou pro korupci.

Podle jakého klíče by se akcie do penzijních fondů vkládaly?

Občané by dostali určitý čas na rozmyšlenou, zdali chtějí nést odpovědnost sami za sebe a připojit se u některého z nebankovních penzijních fondů (PF, které založily banky, by se popsaného procesu neúčastnily). MF ČR by pak od penzijních fondů obdrželo údaje o uzavřených smlouvách např. ke dni 31. 12. 1996 a podle nich by každý z fondů dostal odpovídající počet bodů, za které by bylo možné předmětné akcie získat. Začala by tak opět hra všem dobře známá.

Před spuštěním této další privatizační vlny by bylo samozřejmě nutné upravit stanovy bank tak, aby státu zůstaly určité pojistky (např. zlatá akcie s právem veřta při rozhodování valné hromady o změně stanov apod.). Činnost musí paralelně zefektivnit i bankovní dohled ČNB.

Hovoříte o tom, že předmětem vkladu by byla pouze část majetku. Myslíte si tedy, že je účelné, aby si stát ponechal v bankách např. deseti až 20procentní podíl? Rating bank by to asi ovlivnilo příznivě.

Rating bank není úměrný výši státního podílu v nich, ale jejich efektivitě a stabilitě ekonomiky jako celku. Ani garance státu nelze spatřovat jen v tom, že FNM má v bance majetkový podíl. Vždyť v případě Ekoagrobanky neměl stát podíl žádný, a přesto prostřednictvím Konsolidační banky přispěchal na pomoc s 0,5 miliardy Kč.

Zbývající podíl by proto měl být prodán také, a to mimo jiné z důvodu existence závazků FNM, které je nutné z něčeho uhradit. Klasický prodej na burze ale musí být kombinován např. s emisí GDR (depozitní certifikáty bez hlasovacích práv opravňujících majitele inkasovat výnosy z podkladových akcií), aby byla snížena již zmíněná rizika.

MARTIN JAŠMINSKÝ